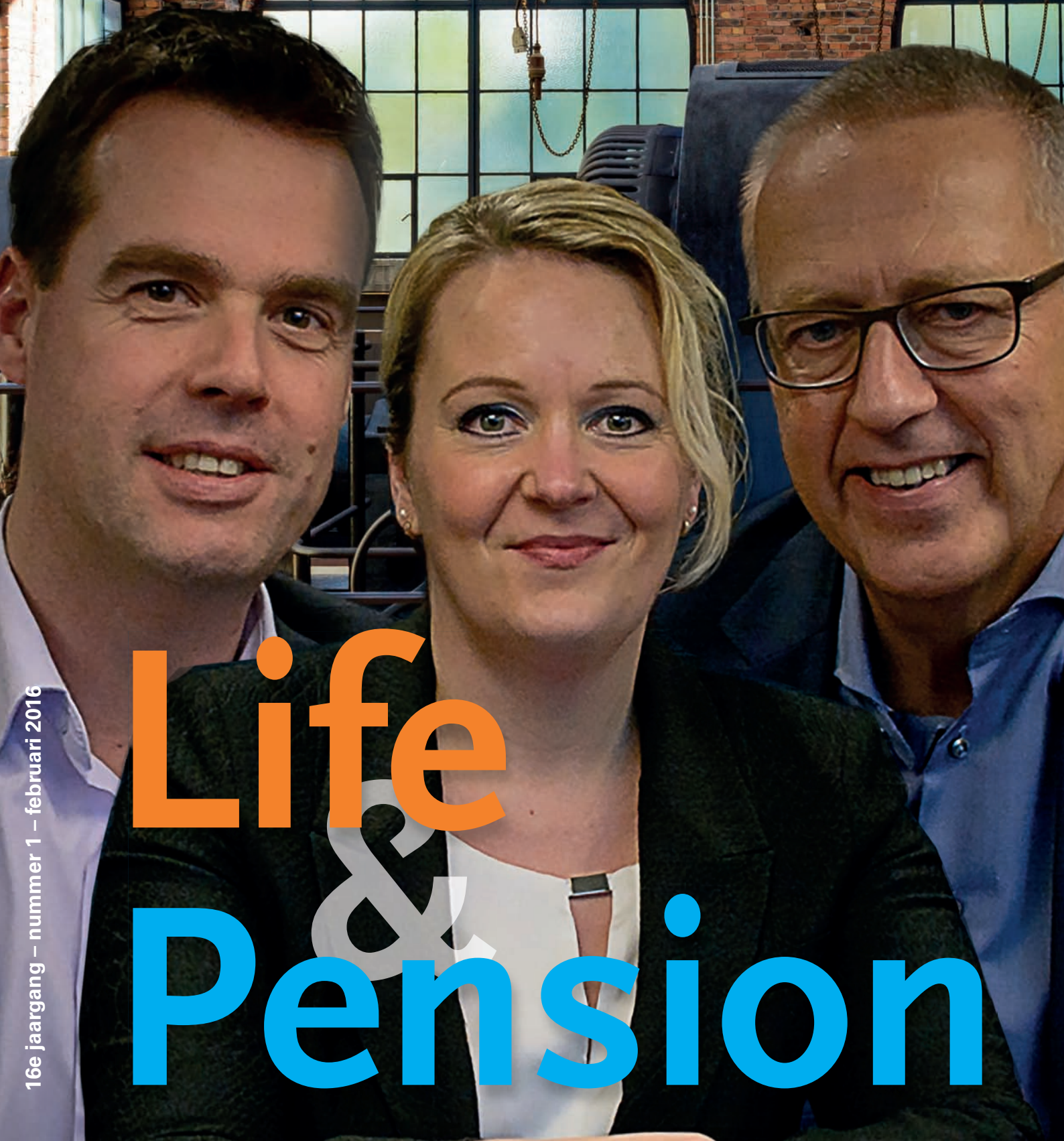

Stichting Pensioenfonds TNO

Life & Pension

2016 wordt geen saai jaar

Met 2015 laten we als pensioensector een druk jaar achter ons. U heeft er vast over gelezen. Het jaar heeft voor een groot deel in het teken gestaan van de invoering van het nieuwe toetsingskader. Het nieuwe toetsingskader was er met name op gericht om de "financiële houdbaarheid" van het pensioenstelsel te vergroten. Als ik het kort mag samenvatten dan moet het nieuwe toetsingskader er voor zorgen dat hogere buffers worden gevormd om financiële tegenslagen op te vangen. Met betrekking tot het indexeren van aanspraken en uitkeringen moet in het vervolg worden vastgesteld of deze ook in de toekomst kunnen worden waargemaakt. Deze maatregelen zijn nog meer dan voorheen vooral gericht op een evenwichtige verdeling van de lusten en de lasten tussen actieve deelnemers en pensioengerechtigden. Het nieuwe toetsingskader gaat veel meer uit van een voortschrijdend gemiddelde, dan van 'dagkoersen'. Zo is sinds 2015 de zogenaamde beleidsdekkingsgraad geïntroduceerd. Dit is het gemiddelde van de laatste 12 maandelijkse dekkingsgraden. De beleidsdekkingsgraad zorgt voor meer stabiliteit. Actuele informatie over de hoogte van de beleidsdekkingsgraad vindt u op onze website.

In 2016 worden geen grote wijzigingen van het pensioenstelsel verwacht. Natuurlijk zal er verder gesproken worden over de toekomst van het stelsel. Meer individualisering lijkt daarbij een van de belangrijke punten. Maar hopelijk wel met behoud van de goede kanten van ons stelsel, zoals een zekere mate van solidariteit. Besluiten op dit punt worden in 2016 nog niet verwacht.

Toch zal het geen saai jaar worden. Om te beginnen bestaat het fonds in 2016 75 jaar! Een respectabele leeftijd! U zult daar in de loop van 2016 meer over horen. Met alle onzekere economische ontwikkelingen zal dat voor voldoende spannende momenten zorgen. Wij zijn er klaar voor.

Ik wens u een voorspoedig 2016.

Kostijn van Gerven
directeur

Colofon

Life & Pension is een uitgave van Pensioenfonds TNO voor deelnemers en pensioengerechtigden.

Tekst: Pensioenfonds TNO i.s.m. AZL N.V.

Vormgeving: AZL N.V.

Fotografie: Chantal Vluggen, De Beeldredactie

Illustraties: Margot Senden

Redactie

Heeft u vragen of suggesties met betrekking tot Life & Pension, stuur dan een e-mail naar info@sp.tno.nl. Bellen kan ook, naar 070 413 8602, of stuur een brief naar Pensioenfonds TNO, Redactie Life & Pension, Postbus 7018, 2280 KA Rijswijk

Druk: Quantas

Opplage: 8.830 exemplaren

Rechten

Niets van deze uitgave mag worden overgenomen of vermenigvuldigd zonder toestemming van Pensioenfonds TNO. Aan de inhoud van deze Life & Pension kunnen geen rechten worden ontleend.

Personalia

Bestuur

Werkgeversleden

ir. D. Ph. Schmidt (voorzitter)
dr. ir. J.W.L. Boumans
mw. mr. drs. F. Marring RA
M. Paulus

Deelnemersleden

drs. J.A. Veltman (plaatsvervangend voorzitter)
dr. F. Phillipson RTD (secretaris)
ir. J.W. Vethaak
mw. A.C. Westerlaken Msc.

Pensioengerechtigdenleden

dr. C.L. Ekkers
drs. J.T. Ruijgrok MBA

Directie

drs. C.H.M. van Gerven (directeur)
mr. A. van Luijk (adjunct-directeur)

'Je krijgt het zelf echt niet bij elkaar gespaard'

Kwartaalbericht 4e kwartaal 2015

**Pensioenakkoord:
wat zijn de gevolgen voor u?**

In dit nummer...

Indexatiebesluit	7
Bewaren wat we weten van TNO.....	7
Pensioenakkoord: wat zijn de gevolgen voor u?	10
Kent u iemand die...?	13
Hebt u de nieuwe website al gezien?	13
Stel jullie gaan scheiden	14
'Advies en controle werken idealiter preventief'	15
Wat vindt u van uw Pensioenfonds?	16
Overleden pensioengerechtigden	19
Kort nieuws	20

‘Je krijgt het zelf echt niet bij elkaar gespaard’

Ze zijn niet alleen pensioenfondsbestuurders, maar bovenal medewerkers én collega's bij TNO. Vanuit die hoedanigheid zijn ze alle drie betrokken geraakt bij het pensioenfonds. De belangrijkste doelstelling: samen zorgen voor een goed pensioen voor alle deelnemers. We stellen u voor aan drie nieuwe leden van het Bestuur van Pensioenfonds TNO.

Hoe bent u in het Bestuur van Pensioenfonds TNO beland?

Hans Boumans: 'Vorig jaar ben ik gepolst door een zittend bestuurslid vanwege de grote cijfermatige focus in mijn huidige werk. Ik had altijd al een latente interesse in pensioen. Privé ben ik een actieve belegger en het beleggingsaspect binnen het pensioenfonds vind ik dan ook interessant. Daarnaast ben ik erg geïnteresseerd in het enorme belang van het pensioen voor de deelnemers.'

Rien Paulus: 'Pensioen is een zeer belangrijke arbeidsvoorwaarde voor onze medewerkers. Naast het salaris is dit een van de beloningscomponenten die een grote rol spelen in het aantrekken en behouden van jong en hoog opgeleid talent. Namens TNO ben ik werkgeverslid in het Bestuur van het pensioenfonds. Het is een ongelofelijk complex en boeiend onderwerp om je tanden in te zetten als bestuurder. In pensioen komen veel elementen uit het maatschappelijk debat samen.'

Nancy Westerlaken: 'Vorig najaar ben ik gevraagd om te solliciteren als bestuurslid voor het pensioenfonds en ik was direct geïnteresseerd. Als lid van de Ondernemingsraad zette ik mij in voor het belang van TNO en alle medewerkers. Daarom zie ik de bestuursfunctie ook als voortzetting van mijn werk binnen de OR. Het is voor mij een prachtige manier om de belangen te behartigen van alle deelnemers van het Pensioenfonds TNO die al van hun pensioen genieten of hier nog volop aan bouwen. Als 38-jarige vrouw ben ik misschien geen typische pensioenfondsbestuurder. Maar DNB stimuleert al jaren de diversiteit binnen pensioenfondsbesturen en dat juich ik zelf ook toe; verschillende mensen hebben oog voor verschillende zaken in het beleid en binnen de groep van deelnemers.'

Wat hebt u moeten doen om bestuurder te mogen worden?

Nancy: 'Het is een ontzettend complexe wereld met een zeer complexe regelgeving. De opleiding die we moesten volgen was pittig, maar maakte het wel direct heel toegankelijk en concreet. Dat gaf mij een goed inzicht in de invloed die pensioen heeft op de levens

van de deelnemers in het fonds. En hoe groot de omvang in financiële zin is.'

Hans: 'Om bestuurder te mogen worden moet je behoorlijk wat investeren; we hebben alle drie een intensieve opleidingsperiode achter de rug. Als aspirant-bestuursleden zijn we snel in de praktijk aan de slag gegaan. Dat gaf direct een goede kijk op het werk en de taken van het Bestuur. We hebben een opleiding gevolgd waarin aandacht besteed werd aan onder meer het pensioenstelsel, vormen van bestuur –de zogeheten governance– en beleggingen en de risico's die daarmee gepaard gaan. Na afronding van de opleiding zijn we aangemeld bij DNB en volgde een strenge toetsing.'

Rien: 'DNB streeft naar gedegen en professionele besturen en stelt daarom behoorlijk hoge eisen aan bestuursleden. Je moet een flinke hoeveelheid kennis opdoen over pensioenregelingen, beleggingen en de risico's waarmee pensioenfondsen te maken krijgen. We hebben dat gelukkig goed doorstaan. Onze benoeming is dan ook de kroon op deze persoonlijke investering.'

Op welke zaken richt u zich als bestuurder?

Rien: 'Een greep uit de agenda: rekenmodellen voor de effecten van keuzes op de financiële positie van het pensioenfonds, kosten van de pensioenregeling, een nieuwe website met tools om meer pensioeninzicht te krijgen. Samen met Nancy zit ik naast het algemeen Bestuur in de commissie pensioenbeheer. In die commissie bereiden we bestuursbesluiten voor over onder andere de pensioenregeling, contracten en communicatie met de deelnemers.'

Nancy: 'Daarnaast zit ik ook in de ethische commissie, die zich richt op verantwoord beleggen en duurzaamheid. Ik kijk ernaar uit om het beleid op dat vlak verder mee uit te bouwen en onze doelstellingen ook echt meetbaar te maken.'

Hans: 'Ik zit in de commissie audit, risk en compliance. In die commissie houden we ons voornamelijk bezig met risicomanagement en de financiële

situatie van het fonds. Zaken die daarbij van belang zijn, zijn het afwegen van rendement versus risico, de uitbesteding van de pensioenadministratie aan AZL en de uitvoering van het pensioenbeheer.'

Hoe kijkt u aan tegen het pensioenstelsel en tegen de pensioenwereld?

Hans: 'In de pensioensector is heel veel gaande de laatste jaren. Vanuit de politiek wordt er hard geroepen om meer toezicht. Ook vragen veel mensen zich af of we nog wel een goed stelsel hebben en of er geen verbetering vereist is. Ik begrijp heel goed dat als de wereld verandert, de pensioenwereld niet kan achterblijven. De druk tot individualisering moet echter niet leiden tot het loslaten van de solidariteit en collectiviteit van het pensioenstelsel. Een mooi voorbeeld van de voordelen van een pensioenfonds ten opzichte van individuele regelingen, is dat een pensioenfonds ook nog rendement maakt als je al met pensioen bent. Dat voordeel loop je mis als je zelf hebt gespaard voor een pensioenuitkering.'

Nancy: 'We staan voor de uitdaging om een realistisch beeld tussen de oren te krijgen van de deelnemers. Gepensioneerden zien aan de hand van het pensioen dat ze uitgekeerd krijgen heel concreet waar ze nu precies voor gewerkt hebben. Mensen die nu pensioen opbouwen hebben een veel minder goed beeld van wat ze ooit gaan krijgen en waar ze al dat geld voor afdragen. Het is daarom onze taak als bestuurders om mensen bewust te maken van de noodzaak van zorgen voor later. Keuzevrijheid en maatwerk passen bij deze tijd, maar de collectiviteit moet in een bepaalde mate wel behouden blijven. Je krijgt het zelf echt niet bij elkaar gespaard, omdat je vaak heel andere rendementen behaalt.'

Rien: 'Er is veel onrust over het pensioenstelsel. Er spelen complexe kwesties: de aanhoudende lage rente die zorgt voor minder rendement, de vergrijzing die zorgt voor hogere verplichtingen, de wetgeving die tot doel heeft om het stelsel toekomstbestendiger te maken. Desondanks blijf ik van mening dat we een goed stelsel hebben

in Nederland. Het stelsel moet zeker vernieuwd worden, maar met behoud van de zaken die recht doen aan onze sociale samenleving. Solidariteit en het delen van risico's zijn de grote voordelen van ons pensioenstelsel.'

Wat stelt u uzelf ten doel als pensioenfondsbestuurder?

Rien: 'Alleen een pensioenkrant en een UPO zijn niet genoeg om mensen pensioenbewust te maken. Vooral de jongere generaties zullen we moeten helpen meer inzicht te krijgen en vooruit te denken voor hun toekomstig inkomen. Alleen als je op tijd begint, kun je je financiële toekomst zorgvuldig en afdoende plannen. Aan alle deelnemers en collega's zou ik daarom willen zeggen: wees pensioenbewust, verdiep je in je pensioensituatie.'

En als je vragen hebt, stel ze dan aan ons. We zijn toegankelijk en zichtbaar als collega's en doen het ook voor jou.'

Nancy: 'Ik zie het als onze taak om pensioen bekender maken bij de deelnemers, mijn collega's. Dat kan door de pas opgeleverde nieuwe website en door nieuwe media, maar ook door meer Engelstalige communicatie aan te bieden voor onze buitenlandse collega's. Daarnaast moeten we ervoor zorgen dat het pensioen bestand is tegen veranderende wet- en regelgeving.'

Hans: 'Het overgrote deel van de informatie over pensioen komt via de media en niet van het pensioenfonds. Daardoor is de beeldvorming wel negatief beïnvloed door het algemene

sentiment in de samenleving. Ik zie het daarom als onze taak om het hoge niveau van ons Bestuur op peil te houden en zo voor continuïteit te zorgen.'

Rien: 'We willen een goed pensioen kunnen blijven bieden aan alle deelnemers. Voor het behalen van een goed rendement moet je soms risico's nemen die lastig te verenigen zijn met de ambitie om de pensioenen te verhogen. Daarom kunnen we geen garanties bieden. We kunnen alleen beloven dat we ernaar streven om een goed pensioen te realiseren voor alle deelnemers. Daar hoort ook bij dat we zorgvuldig in de gaten moeten houden dat het fonds rendabel blijft en zo in stand kan blijven voor de aangesloten organisaties.'

Hans Boumans

Leeftijd: 47 jaar

Opleiding

Gepromoveerd biochemicus.

Werkervaring

Onderzoeker, projectleider, productmanager voedingsingrediënten, manager Patents & Licensing. 18 jaar in dienst bij TNO.

Functie

Technology Transfer Manager bij de afdeling Strategy.

Privé

Woont in Maarn, gehuwd, een zoon van 13 jaar.

Nancy Westerlaken

Leeftijd: 38 jaar

Opleiding

TU/e.

Werkervaring

Onderzoeker, projectleider en assistent research manager. Sinds 2007 bij TNO.

Functie

Manager Van 't Hoff-programma (medische diagnostiek en optica).

Privé

Woont in Utrecht, ongehuwd, geen kinderen.

Rien Paulus

Leeftijd: 58 jaar

Opleiding

Personeelsmanagement, bedrijfskunde.

Werkervaring

33 jaar ervaring in het HR-vak, waarvan 26 jaar bij TNO.

Functie

Manager HR Business.

Privé

Woont in Lekkerkerk, gehuwd, geen kinderen.

Indexatiebesluit

Het bestuur heeft in de bestuursvergadering van 26 januari 2016 een besluit genomen omtrent de verhoging van uw pensioen per 1 januari 2016. De verhoging wordt ook wel indexatie of toeslag genoemd. Op basis van de gegevens eind 2015 kan het fonds volgens de wettelijke regels 0,05% toekennen aan toeslag. Deze toeslag zal vanaf februari aan u worden uitgekeerd met terugwerkende kracht tot 1 januari 2016. De toeslag wordt niet toegekend over de ingegane TOP uitkering, daarin wordt al een rentevergoeding verdisconteerd.

Toeslagmaatstaf

Sinds de wijziging van de pensioenregeling per 1 juli 2015 hanteert het fonds als maatstaf voor de toeslag de Consumentenprijsindex voor alle huishoudens. Dit wordt ook wel "prijsindexatie" genoemd.

Vóór de wijziging van de pensioenregeling werd de toeslag gebaseerd op de algemene salarismaatregel bij TNO. Dit wordt ook wel "loonindexatie" genoemd. Het fonds hanteert hierbij de Consumentenprijsindex die geen rekening houdt met wijzigingen in de hoogte van belastingen en heffingen. Deze index wordt aangeduid als de CPI-afgeleid. Bekeken wordt de stijging van de CPI-afgeleid van 1 oktober tot 1 oktober voorafgaande aan de vaststelling in enig jaar van de toeslag.

Ter toelichting het volgende:

Tot 2015 waren de hoogte van de algemene salarismaatregel van TNO en de aan de hoogte van de dekkingsgraad gekoppelde toeslagstaffel maatgevend voor de bepaling van de hoogte van de toeslag. Deze toeslagstaffel past niet goed binnen de nieuwe wettelijke regels van het Financiële Toetsingskader (nFTK). Volgens de regels van dit toetsingskader dient een toeslag

te voldoen aan het toekomstbestendigheidsvereiste. Met andere woorden: is het fonds in staat om de toe te kennen toeslag ook in de toekomst betaalbaar te stellen? Om een toeslag toe te kennen dient volgens de regels van het nFTK de beleidsdekkingsgraad van het fonds eind 2015 boven de 110% uit te komen.

Op basis van het beschikbare vermogen boven de 110% en het resultaat van de toekomstbestendigheidstoets beslist het Bestuur eind januari 2016 of per 1 januari 2016 een toeslag kan worden toegekend en zo ja hoe hoog deze is.

De toeslag bedraagt per 1 januari 2016 0,05%. Deze toeslag is gebaseerd op de CPI afgeleid over de periode oktober 2014 tot oktober 2015. De CPI-afgeleid over deze periode bedroeg 0,4%.

eTNOs

Bewaren wat we weten van TNO

Als belangenvereniging besteden wij als eTNOs veel aandacht aan pensioenen en verzekeringen. Daarnaast voelen wij een zekere verantwoordelijkheid om de geschiedenis van TNO op te tekenen en te bewaren. De invloed van TNO op de samenleving is immers groot.

Onlangs zijn wij gestart met het uitgeven van boekjes over instituten en vestigingen van TNO.

Boekjes over de geschiedenis van het complex in Apeldoorn en het grote Zuidpoldercomplex in Delft zijn de eerste in die reeks. Daarnaast hebben enkele oud-medewerkers een boekje geschreven over het Instituut TNO voor Verpakking. Ook het (geo)hydrologisch onderzoek bij TNO is op deze manier in kaart gebracht.

Wij vinden het belangrijk om de geschiedenis van TNO in kaart te brengen nu die nog paraat is bij vele oud-medewerkers. Daar horen ook de

verhalen van oud-medewerkers over hun ervaringen rondom de vraagstukken waaraan zij gewerkt hebben bij. Wij noemen die de eTNOs-verhalen.

De goede naam van TNO is onlosmakelijk verbonden met het werk en de medewerkers in de afgelopen 80 jaar. Veel voorschriften en normen zijn ontleend aan het onderzoek dat is uitgevoerd. Nog altijd profiteert onze samenleving van de kennis van toen.

Het zou mooi zijn als er nog meer oud-medewerkers zijn die hun kennis willen delen en inbrengen om zo de impact van TNO op de samenleving te beschrijven. De ervaring leert dat er vaak te

Vereniging van ex-TNO-ers
eTNOs bevordert de onderlinge contacten tussen de gepensioneerden van TNO*) en behartigt hun belangen bij het Pensioenfonds TNO, bij TNO en daarbuiten.

www.etnos.nl

eTNOs schrijft geschiedenis

*) en aangesloten werkgevers

weinig aandacht is voor het optekenen van onze inbreng bij TNO. Het kost tijd en energie om die informatie te verzamelen. Mocht u een bijdrage willen leveren, dan horen wij dat graag.

Kai Waterreus, voorzitter eTNOs

Kwartaalbericht 4e kwartaal 2015

Kwartaalbericht Q4 2015	Ultimo 2015
Beleidsdekkingsgraad:	111,7%
Actuele dekkingsgraad:	110,3%
Belegd vermogen:	€ 3.074 miljard
Rendement:	2,6%

Op 1 januari 2015 deed het nieuw Financieel Toetsingskader haar intrede (nFTK). Dit is een set van nieuwe (reken)regels voor pensioenfondsen die dienen bij te dragen aan de stabiliteit en de financiële houdbaarheid van het Nederlandse pensioenstelsel. Een van de onderdelen hiervan was de introductie van het begrip beleidsdekkingsgraad, zijnde een gemiddelde van de actuele dekkingsgraad over de 12 voorgaande maanden. Bovendien is bij de vaststelling van deze (beleids)dekkingsgraad over 2015 al rekening gehouden met de nieuwe instructies van DNB waarbij het kapitaal voor risico deelnemer uit de regeling Extra Pensioen, Netto Pensioen en TOP moet worden meegenomen. De beleidsdekkingsgraad is maatgevend voor het nemen van beleidsbeslissingen. Op het gebied van beleggingen was nieuw dit jaar de opbouw van een

positie in Nederlandse hypotheek. Op het gebied van Vastgoed en Private Equity heeft het fonds in 2015 de expertise van externe partijen ingehuurd om het bestuursbureau structureel te adviseren bij de strategie, selectie en rapportage.

Nadere toelichting

Bezittingen voor risico fonds

Per saldo steeg de waarde van de bezittingen, exclusief de bezittingen voor risico deelnemer, van € 3.044 miljard eind 2014 naar afgerond € 3.074 miljard eind 2015; een stijging van € 30 miljoen. Gemeten in absolute bedragen, en in verhouding tot het totaal belegd vermogen, zag de beleggingsportefeuille er eind 2015 als volgt uit:

	Bedrag in € miljoen	% van totaal
Aandelen	771	25,1
Obligaties	1.757	57,2
Hypotheek	154	5,0
Vastgoed	76	2,5
Private Equity	197	6,4
Overig	119	3,9
	3.074	100

Bezittingen voor risico deelnemer

Het totale vermogen dat door Nationale Nederlanden Investment Partners (NN IP) wordt beheerd, bedraagt ultimo 2015 € 127,9 miljoen. In vergelijking met eind 2014, is er sprake van een afname van € 5,5 miljoen.

Verplichtingen voor risico fonds

De marktwaarde van de verplichtingen ten opzichte van eind 2014 is met € 109 miljoen gestegen tot € 2,776 miljard ultimo 2015. De daling van de rente die pensioenfondsen dienen te hanteren om de marktwaarde van de pensioenverplichtingen te berekenen, is hiervan de oorzaak.

Verplichtingen voor risico deelnemer

Het totaal aan verplichtingen voor risico deelnemers is gelijk aan het vermogen dat door Nationale Nederlanden Investment Partners (NN IP) wordt beheerd en bedraagt ultimo 2015 € 127,9 miljoen.

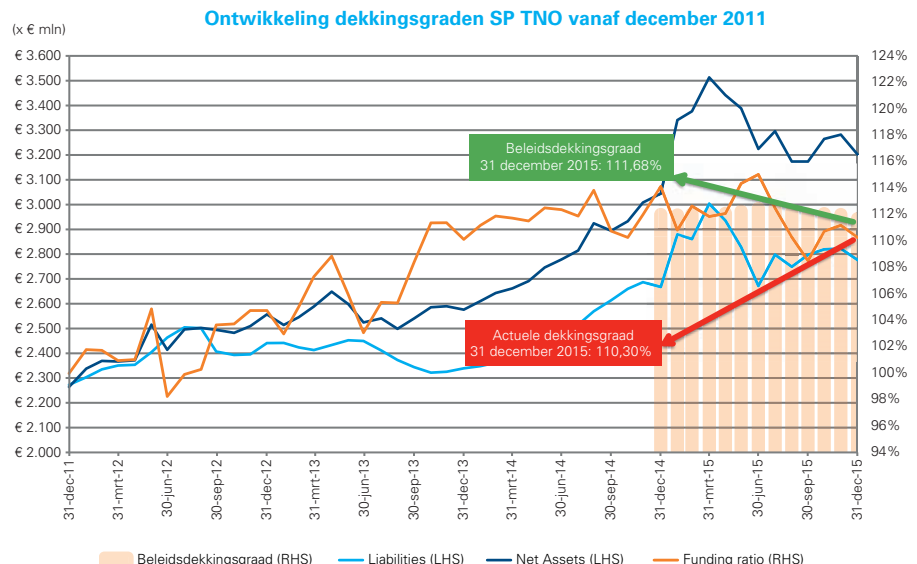
Dekkingsgraden

De beleidsdekkingsgraad volgens de nieuwe berekeningsmethodiek van DNB is ultimo 2015 uitgekomen op afgerond 111,7%. Dit is 0,3 procentpunten lager dan eind 2014. De actuele dekkingsgraad is in 2015 gedaald van 114,1%

naar 110,3%, een daling van van 3,8 procentpunt.

Medio 2015 voerde De Nederlandsche Bank een wijziging van de rekenrente door. Hierdoor namen de pensioenverplichtingen toe. De impact op de dekkingsgraad van Pensioenfonds TNO is, zeker in vergelijking met andere pensioenfondsen, met een daling van circa. 2,2 procentpunt beperkt gebleven.

Nevenstaande grafiek toont het verloop van de actuele dekkingsgraad van SPTNO, inclusief die van de per 1 januari 2015 geïntroduceerde beleidsdekkingsgraad. Duidelijk zichtbaar is dat de beleidsdekkingsgraad vanwege de middeling stabiel is dan de actuele dekkingsgraad.

Beleggingsrendementen

Alle belangrijke beleggingscategorieën droegen bij aan het rendement van 2,6% in 2015.

De beslissing om de US dollar, Britse Pond en Japanse Yen gedeeltelijk af te dekken, leverde een negatieve bijdrage van 1,5% aan het totaalrendement. De daling van de swaprente resulteerde in een bijdrage aan het totaalrendement van 0,6% in de overeenkomstige periode.

Onderstaand de rendementen van de belangrijkste beleggingscategorieën in 2015:

Beleggings-categorieën	Rendementen 2015
Aandelen	+8,2%
Obligaties	+0,6%
Vastgoed	+7,7%
Private Equity	+15,3%
<i>Subtotaal excl. Overlays</i>	<i>+3,5%</i>
Bijdrage risicoafdekking	
Valuta-overlay	-1,5%
Rente-overlay	+0,6%
Totaal resultaat incl. overlays	+2,6%

Marktontwikkelingen

Enkele markante financiële gebeurtenissen in 2015 waren de daling van de olieprijs, het aanhoudende soepele monetaire beleid van Centrale Banken, de groeivertraging in China, de waardedaling van valuta's in Opkomende landen en de opmars van de Amerikaanse dollar. Veel zorgen waren er of Griekenland wel onderdeel kon blijven van de Europese Unie. Op de valreep kon een Grexit voorkomen worden.

De ECB heeft ook in 2016 steunmaatregelen beloofd. Het doel is het laag houden van de rente, teneinde de dreiging van deflatie te kunnen keren. De Amerikaanse Centrale Bank daarentegen, heeft onder het mom van vertrouwen in de eigen economie, afgelopen december voor het eerst in bijna tien jaar de rente verhoogd.

Een aantrekkelijke economische groei gaat vaak gepaard met prijsstijgingen die vervolgens weer worden beteugeld met rentstijgingen. De rentedalingen van de afgelopen jaren hebben de financiële markten geen windeieren gelegd. De vraag is of de verkrapping van het monetaire beleid in de Verenigde Staten een trendbreuk markeert en aandelen- en obligatiemarkten hier negatief op gaan reageren.

LifeCycle behaalt positief rendement

Pensioenfonds TNO kent twee soorten pensioenregelingen. Ten eerste een middelloonregeling, waarin u ouderdomspensioen en partnerpensioen opbouwt. Ook de risico's van overlijden en arbeidsongeschiktheid zijn in deze regeling verzekerd. De regeling wordt uitgevoerd door het pensioenfonds. Daarnaast bouwt u voor eigen rekening en risico een kapitaal op in de regeling Extra Pensioen, Netto Pensioen en TOP. De beleggingsadministratie van deze regeling wordt uitgevoerd door NN Investment Partners (NN IP).

Voor deze kapitaalopbouw is 2015 een bewogen jaar geweest. Per saldo hebben de meeste aandelenmarkten een stijging laten zien en zijn de rentes verder licht gedaald. Voor de LifeCycle betekent dit dat er gemiddeld genomen over het gehele jaar een positief rendement is behaald, uiteraard afhankelijk van uw risicoprofiel en beleggingshorizon. Als u zelf heeft belegd is het resultaat sterk afhankelijk van de samenstelling van uw portefeuille.

In %	Life Cycle Mix	Eigen Verdeling (\$)	Vrije Keus	Spaarrekening	Gemiddeld
Defensief	3,12	1,36	2,04	1,53	3,09
Neutraal	3,39	4,82	1,18	1,53	3,27
Offensief	4,26	4,79	3,78	2,44	4,13
Gemiddeld	3,18	4,57	2,85	1,61	3,15

Pensioenakkoord: wat zijn de gevolgen voor u?

In 2015 hebben wij u geïnformeerd over de wijzigingen in de fiscale wetgeving voor pensioenen (het zgn. Witteveenkader).

In 2015 is ook het wettelijk Financieel Toetsingskader (FTK) gewijzigd. Een van de wettelijke eisen was dat de pensioenregelingen uiterlijk per 1 juli 2015 hierop zijn aangepast. Bij deze gelegenheid hebben de sociale partners (raad van Bestuur en Ondernemingsraad van TNO) besloten om per 1 juli 2015 over te stappen van een loonindexatie (gekoppeld aan de algemene salarismaatregelen van TNO) naar een prijsindexatie (CPI-afgeleid, d.w.z. zonder de effecten van belastingen en heffingen).

Dit heeft geresulteerd in afspraken tussen de sociale partners die in het Pensioenreglement en in de Uitvoeringsovereenkomst tussen het fonds en de werkgevers zijn vastgelegd. De sociale partners hebben toen ook de intentie uitgesproken om in de tweede helft van 2015 nadere afspraken onderling en met het Pensioenfonds TNO te maken over het premie- en toeslagbeleid vanaf 2016. Om deze reden werd de bestaande premie- en toeslagstaffel aangehouden, in afwachting van het nieuwe Pensioenakkoord.

Pensioenakkoord ingaande 1 januari 2016

Inmiddels hebben de sociale partners overeenstemming bereikt over het premie- en toeslagbeleid vanaf 2016. Het Pensioenfonds TNO dient op grond van het nieuwe Financieel Toetsingskader (FTK) tenminste een kostendekkende premie aan de werkgevers in rekening te brengen. De huidige premiestaffel past niet meer in dit FTK en komt per 1 januari 2016 te vervallen. Ook de toeslagtabel past daar niet meer in en komt daarom eveneens te vervallen. Tevens vervalt de huidige "bijstortingsverplichting" van 2% extra werkgeverspremie indien de beleidsdekkingsgraad aan het eind van het jaar onder de 110% uitkomt. In plaats hiervan zijn de volgende afspraken gemaakt tussen enerzijds de sociale partners onderling en anderzijds de RvB van TNO en het Pensioenfonds TNO.

a. Een stabiele pensioenpremie voor vijf jaar, gekoppeld aan de kostendekkende premie, te weten 17,8%.

De kostendekkende premie is door het Pensioenfonds TNO vastgesteld op 17,8% van het totale pensioengevende inkomen tot de fiscale aftoppingsgrens van € 101.519 (2016). De ontwikkeling van de rente in de komende vijf jaar heeft geen invloed op de hoogte van deze premie. Daarmee ligt de hoogte van deze premie vanaf 2016 in principe voor vijf jaar vast. Deze stabiele pensioenpremie komt in de plaats van de huidige aan de dekkingsgraad gekoppelde premiestaffel. Deze pensioenpremie zal in de komende vijf jaar alleen wijzigen op basis van actuariële berekeningen, bijvoorbeeld als gevolg van wijzigingen in het deelnemersbestand, de verder opschuivende AOW-leeftijd of nieuwe door het Actuarieel

Kostijn van Gerven

Goede samenwerking leidt tot een goed resultaat

Genootschap gepubliceerde prognosetafels. Na afloop van deze periode van vijf jaar zal voor de bepaling van de kostendekkende premie rekening moeten worden gehouden met de dan geldende rente.

b. Een vaste premieopslag voor de werkgever van 0,3%-punt op de kostendekkende premie in combinatie met verlenging van de verjarings-termijn voor de inhaalindexatie.

Op verzoek van de werkgever zijn alternatieven bekeken ter vervanging van deze onzekere extra werkgeverspremie. Deze vaste premieopslag komt in de plaats van de onzekere extra werkgeverspremie van 2%, die alleen van toepassing zou zijn bij een beleidsdekkingsgraad onder de 110%. De feitelijke pensioenpremie wordt hierdoor 17,8% (verdeeld over een werkgevers- en werknemersdeel) plus 0,3%-punt vaste opslag voor rekening van de werkgever. In combinatie met deze vaste premieopslag (en dus het vervallen van de voorwaardelijke 2% extra werkgeverspremie), zijn de sociale partners overeengekomen om de verjaringsstermijn voor de inhaalindexatie met 5 jaar te verlengen van nu 10 jaar naar 15 jaar. Hiermee wordt de kans op een (gedeeltelijk) herstel van misgelopen indexaties vergroot. Indien de beleidsdekkingsgraad aanleiding geeft tot het toekennen van een inhaalindexatie vindt dit plaats op basis van het first in first out principe.

Deze afspraak over de vaste premieopslag blijft gelden totdat na een eerste termijn van 5 jaar er eventueel nieuwe

afspraken enerzijds tussen de sociale partners en anderzijds met het Pensioenfonds TNO tot stand komen over de pensioenregeling en de pensioenpremie na deze periode.

Verantwoordingsorgaan

De afspraken zijn voor advies aan het Verantwoordingsorgaan van het Fonds aangeboden. Het Verantwoordingsorgaan toetst de afspraken aan een evenwichtige belangenafweging richting alle belanghebbenden van het fonds. Het Verantwoordingsorgaan heeft inmiddels bevestigd dat de afspraken op evenwichtige wijze recht doen aan de belangen van de stakeholders.

Nadere toelichting

Pensioenpremie

Het Bestuur van het Pensioenfonds TNO heeft de pensioenpremie per 1 januari 2016 vastgesteld op 17,8% van het totale pensioengevende inkomen tot de fiscale aftoppingsgrens. Ter vergelijking: in 2014 en 2015 was de pensioenpremie 17%, in 2013 18%. De premie staat voor 5 jaar vast en zal alleen wijzigen op basis van actuariële berekeningen, bijvoorbeeld als gevolg van wijzigingen in het deelnemersbestand, de verschuivende AOW-leeftijd of nieuwe vastgestelde overlevingstabellen.

Het werknemersdeel van de pensioenpremie is door TNO vastgesteld op 10,69% van het bedrag boven de premievrije voet (€ 28.572 per jaar). De premievrije voet wordt door TNO in 2016 niet gewijzigd ten opzichte van 2015.

A portrait of Arie van Luijk, a middle-aged man with grey hair and glasses, wearing a dark suit and tie. He is smiling slightly. The background is a plain, light-colored wall.

Arie van Luijk

Uitgebreide workshops over het nFTK geven veel meer inzicht

Conform het hiervoor bedoelde Pensioenakkoord tussen de sociale partners en de Uitvoeringsovereenkomst met het Pensioenfonds TNO is er een vast opslagpercentage op de pensioenpremie van toepassing van 0,3%-punt. Deze opslag gaat in op 1 januari 2016, geldt voor 5 jaar en komt volledig voor rekening van de werkgever. De totale aan het Pensioenfonds TNO verschuldigde premie bedraagt aldus 18,1% (17,8% plus 0,3%-punt) van het totale pensioengevende inkomen tot de fiscale aftoppingsgrens. Vanaf januari 2016 zal deze premie in rekening worden gebracht.

Fiscale aftoppingsgrens

Vanaf 1 januari 2015 is het wettelijk niet meer mogelijk om ouderdoms- en nabestaandenpensioen op te bouwen boven een bepaalde inkomensgrens. In 2015 ging het om een inkomen boven € 100.000 (voor parttimers gelden de bedragen naar rato). Deze fiscale aftoppingsgrens is per 1 januari 2016 door de overheid geïndexeerd naar € 101.519. Dit betekent dat er vanaf 1 januari 2016 over het bruto inkomen boven deze geïndexeerde aftoppingsgrens niet meer fiscaal gefaciliteerd bruto pensioen kan worden opgebouwd voor het ouderdomspensioen en het nabestaandenpensioen (partner- en wezenpensioen). Zowel de werkgevers- als de werknemersbijdrage in de pensioenpremie en de vaste premie-opslag voor de werkgever zullen daarom over maximaal € 101.519 berekend worden. Indien het bruto inkomen op 1 januari 2016 hoger is dan het aftoppingsbedrag of in de loop van het jaar hoger wordt, heeft TNO aan de eigen werknemers een bruto toeslag toege-

zegd van 6,68% van het bruto inkomen boven het bedrag van € 101.519 bij 100% werktijd.

Dit vormt een compensatie voor het verlies van het werkgeversaandeel in de pensioenpremie boven de aftoppingsgrens en is verder een arbeidsvoorwaardelijke afspraak bij TNO. De mogelijkheid voor de werknemer om boven de fiscale aftoppingsgrens via het Pensioenfonds TNO bij te sparen uit het nettoloon blijft bestaan, evenals de mogelijkheid voor de werknemer om zich aanvullend te verzekeren voor het partner- en wezenpensioen boven de fiscale aftoppingsgrens. Net zoals in 2015 van toepassing was.

Toeslag (indexering)

Zoals eerder gemeld is de toeslag ("indexering") op de opgebouwde pensioenrechten bij het Pensioenfonds TNO met ingang van 1 juli 2015 gekoppeld aan de prijsinflatie (CPI-afgeleid) en niet meer aan de algemene salarismaatregelen van TNO (looninflatie). Deze toeslag is voorwaardelijk en onder

andere afhankelijk van de hoogte van de beleidsdekkingsgraad. Daartoe hanteert het fonds conform het Pensioenakkoord niet meer de toeslagstaffel, maar de wettelijke toereikendheidstoets. Indien de beleidsdekkingsgraad onder de 110% uitkomt, mag er volgens de wet niet worden geïndexeerd.

Franchise

De franchise is het deel van het pensioengevend inkomen waarover geen pensioen wordt opgebouwd. Conform het Pensioenreglement is deze franchise verhoogd met de algemene salarismaatregel bij TNO van 0,5%. De franchise per 1 januari 2016 is daarmee vastgesteld op € 13.888 op jaarbasis (was € 13.819). N.B. de premievrije voet (€ 28.572 per jaar) voor de vaststelling van het werknemersdeel van de pensioenpremie wordt door TNO in 2016 niet gewijzigd ten opzichte van 2015.

Rekenvoorbeeld

De maximale pensioenopbouw bedraagt in 2016:

Pensioengevend inkomen minus franchise is de pensioengrondslag.

$\text{€ } 101.519 - \text{€ } 13.888 =$
 $\text{€ } 87.631 \times 1,75\% = \text{€ } 1.533,54$
(2015: € 1.508,17).

Bij deze maximale pensioenopbouw hoort ook nog 70% aan partnerpensioen.

A portrait of Edwin van Waaijenborg, a middle-aged man with a shaved head and glasses, wearing a dark suit and a light-colored shirt. He is looking directly at the camera with a neutral expression.

Edwin van Waaijenborg

Door grote betrokkenheid bereiken we veel in korte tijd

Kent u iemand die...?

De stichting Sociaal Personeelsfonds (SPF) zet zich al sinds 1951 in voor medewerkers en oud-medewerkers van TNO en van TNO Bedrijven, die zich als lid bij het SPF hebben aangemeld. Het SPF ondersteunt leden die financieel in moeilijkheden zijn gekomen of van wie het inkomen onvoldoende is om op vakantie te gaan. Dit gebeurt veelal door renteloze leningen en waar nodig door schenkingen.

Sinds enkele jaren zetten wij budgetcoaches in om leden die dat wensen, te adviseren over hun financiële situatie en te helpen om het huishoudboekje op orde te brengen en te houden. Ook u kunt een gratis vertrouwelijk consult aanvragen bij één van onze budgetcoaches:

Micha Aarts (op de foto rechts)
(06 387 70 264; micha@saldosupport.nl; www.saldosupport.nl) of

Jacqueline Bobeldijk
(06 833 34 954; j.oskam@bobeldijk.nu; www.bobeldijk.nu).

Indien nodig en in overleg kunnen de budgetcoaches op kosten van het SPF uitgebreidere steun geven.

Onze secretaris, Constant Gevers Deynoot, is per e-mail bereikbaar op: constant.geversdeynoot@tno.nl, of per post op: TNO Sociaal Personeelsfonds, Postbus 96800, 2509 JE 's-Gravenhage. En natuurlijk mag u lid worden voor slechts 50 cent per maand. Opgave bij Constant.

Omdat wij vermoeden dat berichten als deze onvoldoende worden gelezen door de mensen die de steun van het SPF hard nodig hebben, is onze vraag aan u:

Kent u iemand van wie u vermoedt dat er financiële zorgen zijn waar het SPF mogelijk een oplossing kan bieden? Wilt u hem/haar dan wijzen op onze mogelijkheden en de contactgegevens van onze secretaris, Constant Gevers Deynoot (06 3179 2880)?

Hebt u de nieuwe website al gezien?

Halverwege 2015 is de nieuwe website in de lucht gekomen. Kostijn van Gerven vertelt:

‘Met de nieuwe website voldoet het pensioenfonds aan de eisen van de wet Pensioencommunicatie die in 2015 van kracht is geworden. De informatie wordt op de website in drie lagen aangeboden, waarbij naarmate je verder klikt er meer gedetailleerde informatie beschikbaar is. Wij willen in 2016 de overstap naar het digitale verzenden van informatie maken. Uiteraard alleen voor degene die dit willen. U heeft daar wellicht al wat over gehoord en u zal hier de komende maanden nog meer over horen.’

Stel jullie gaan scheiden

Je weet dat je afspraken moet maken over je kinderen, de alimentatie, je huis en over de verdeling van de gezamenlijke bezittingen. Maar waar je misschien niet direct aan denkt, is het pensioen dat je hebt opgebouwd tijdens het huwelijk. Het opgebouwde pensioen hoort namelijk bij de gezamenlijke bezittingen.

Gemeenschap van goederen of huwelijkse voorwaarden

Als je gaat scheiden hebben jij en je ex-partner allebei recht op de helft van elkaars pensioen. Het gaat om het ouderdomspensioen dat is opgebouwd tijdens het huwelijk of geregistreerd partnerschap. Dat is wettelijk vastgelegd en wordt verevening genoemd. Of je moet afwijkende afspraken hebben vastgelegd in de huwelijkse voorwaarden. In dat geval geldt een andere verdeling.

Overlijdt de ex-partner echter eerder dan jij, dan wordt het verdeelde ouderdomspensioen weer aan jouw deel van het ouderdomspensioen gevoegd.

Let op: heb je vóór 1 mei 1995 huwelijkse voorwaarden opgemaakt waarbij het pensioen buiten de gemeenschap valt? Dan geldt toch de nieuwe wetgeving en moet je je pensioenrechten delen. Wil je dat niet? Neem dan contact op met een advocaat.

Extra Pensioen, Netto Pensioen en TOP

Heb je naast de standaard pensioenregeling extra pensioenkapitaal opgebouwd met de Extra Pensioenregeling, de Netto Pensioenregeling en/of TOP? Dat pensioenkapitaal wordt op dezelfde manier verdeeld als het ouderdomspensioen.

Partnerpensioen

Je bouwt naast je ouderdomspensioen ook partnerpensioen op. Het partnerpensioen wordt uitgekeerd als je komt te overlijden. Een scheiding heeft daar invloed op. Overlijdt je, dan wordt dat

partnerpensioen dat tot de scheiding is opgebouwd, uitgekeerd aan je ex-partner. Na een scheiding wordt dit partnerpensioen 'bijzonder partnerpensioen' genoemd.

Let op: het bijzonder partnerpensioen wordt niet vastgesteld over de huwelijkse periode. Als je al veel langer in dienst bent dan je huwelijk, kan het bijzondere partnerpensioen meer zijn dan het te verdelen ouderdomspensioen.

Ook als je samenwoont en uit elkaar gaat heeft je ex-partner recht op bijzonder partnerpensioen, als je een samenlevingscontract had dat geregistreerd is bij het pensioenfonds. Dit in tegenstelling tot het ouderdomspensioen waar samenwonenden geen recht op hebben.

Conversie

Je kunt ook kiezen voor conversie (omzetting). Je doet dan definitief afstand van de helft van je ouderdomspensioen. Die helft wordt dan omgezet in een eigen ouderdomspensioen voor de ex-partner. Een nadeel van conversie is, dat je jouw deel niet meer terugkrijgt als je ex-partner overlijdt.

Ga je hertrouwen?

Als je hertrouwt houdt je ex-partner recht op het bijzonder partnerpensioen dat is opgebouwd tot je scheiding. Je nieuwe partner heeft recht op partnerpensioen dat is opgebouwd vanaf het moment dat de vorige relatie is beëindigd.

Andere afspraken

Je kunt afwijken van de wettelijke regeling over het nabestaandenpensioen. Als je die afspraken niet hebt vastgelegd in de huwelijkse voorwaarden, moet een echtscheidingsconvenant worden opgesteld om die afspraken rechtsgeldig te maken.

Binnen twee jaar melden

Als je gescheiden bent, ontvangt de pensioenuitvoerder hiervan automatisch bericht via de Gemeentelijke Basis Administratie. Hiervoor hoeft je niks te doen. Voor de verdeling van je pensioen moet je wel wat regelen.

Via rijksoverheid.nl kun je een formulier downloaden om de verdeling van het pensioen aan te melden bij de pensioenuitvoerder. Als je de verdeling van je pensioen niet binnen twee jaar na scheiding meldt bij de pensioenuitvoerder, moet je het zelf onderling oplossen.

2e x Gehuwd
4-1-2016

Gescheiden
13-1-2009

Gehuwd
9-9-1999

In dienst
1-3-1989

Kijk voor meer informatie op
www.pensioenfondstno.nl bij
'Wijzigingen doorgeven'.

‘Advies en controle werken idealiter preventief’

Het Verantwoordingsorgaan van een pensioenfonds geeft advies en helpt de balans te bewaken tussen de belangen van de mensen die pensioen opbouwen en ontvangen.

Peter de Haan is pas toegetreden tot het Verantwoordingsorgaan, en neemt een schat aan ervaring mee op het gebied van bestuursadvies.

Rode draad

‘Meer dan dertig jaar geleden ben ik als onderzoeker begonnen bij TNO. Sinds tien jaar ben ik senior beleidsmedewerker bij de stafafdeling strategie. Naast deze functie ben ik gedurende twee termijnen lid van de OR geweest, waaronder drie jaar als voorzitter van de pensioencommissie. Vanuit die rol heb ik me beschikbaar gesteld voor het Verantwoordingsorgaan van ons pensioenfonds. Sinds vorig jaar ben ik ook vertrouwenspersoon binnen TNO. Een controlerende rol is dus eigenlijk de rode draad door mijn loopbaan geworden. Advies en controle werken in mijn optiek idealiter preventief; de bestuurder moet voordat hij om advies vraagt zijn besluiten al zorgvuldig afwegen.’

Verplichte samenwerking

‘De samenwerking van Bestuur en Verantwoordingsorgaan is vergelijkbaar met de rol van OR en werkgever. Net zoals het goed is voor een werkgever

om een OR te hebben, is het goed voor een pensioenfondsbestuur om het Verantwoordingsorgaan te hebben als onafhankelijk orgaan voor het interne toezicht. Het pensioenfonds is ook net als een werkgever verplicht om besluiten zo goed en volledig mogelijk te onderbouwen en toe te lichten. En als dat niet gebeurt, heeft het orgaan de taak om het Bestuur daarop aan te spreken. Tenslotte kan er alleen goed geadviseerd worden als de informatie compleet is.’

Toetsen en afwegen

‘Het Verantwoordingsorgaan toetst als onafhankelijke partij of in de afweging van besluiten de belangen van pensioengerechtigden, deelnemers, gewezen deelnemers en werkgevers evenwichtig zijn meegenomen. Het bestuur maakt bijvoorbeeld afwegingen over de premie. Een hoge premie is voor actieve deelnemers nadelig, maar voor pensioengerechtigden juist voordelig. Hoe doe je het dan zo goed mogelijk voor alle partijen? Het Verantwoordingsorgaan helpt het Bestuur door met een kritische blik te kijken naar de verschillende kanten van die keuzes.’

Van elkaar leren

‘Het lijkt mij enorm boeiend en leerzaam om samen met de andere leden het Verantwoordingsorgaan verder vorm

te geven. De rol van het orgaan is nog niet altijd even vastomlijnd. Dat kunnen we samen verder definiëren. Het meest waardevol is om van elkaar te horen wat er belangrijk is voor alle verschillende partijen. We kunnen allemaal van elkaar leren omdat we een verschillende achtergrond hebben.’

Pensioen in zicht

‘Mijn eigen pensioen komt steeds dichterbij, over een jaar of vier is het zover. Ik werk nog altijd met plezier 40 uur per week. Naast het werk blijven er daardoor geen zeeën van tijd meer over, maar wel ruim voldoende om leuke dingen te doen. Zo ben ik actief als bestuurslid bij een kerkgenootschap in Den Haag. En ik lees graag en veel, voornamelijk romans, non-fictie en biografieën. Als ik met pensioen ga, krijg ik natuurlijk meer vrije tijd. Dat zal ook heel anders zijn voor mijn vrouw en mijn volwassen kinderen. Maar voordat het zover is, ga ik nog een waardevolle periode tegemoet in het Verantwoordingsorgaan.’

Wat vindt u van uw Pensioenfonds?

In 2015 heeft het Pensioenfonds TNO voor het eerst deelgenomen aan het klanttevredenheidsonderzoek van TNS NIPO. Dit onderzoek, kortweg Benchmark Onderzoeksplatform Pensioenfonds (BOP) genoemd, wordt door TNS NIPO sinds enkele jaren uitgevoerd waardoor er ook een benchmark is ontstaan. Omdat Pensioenfonds TNO dit jaar voor de eerste keer meedoet, kunnen onze resultaten nog niet met eerdere jaren worden vergeleken. Wel zijn de resultaten van het fonds afgezet tegen alle OPF'en en BPF'en en Nederland specifiek. Dit zijn enkel de OPF'en die hebben meegedaan. In 2015 deden slechts vijf andere ondernemingspensioenfonds mee.

Wat is BOP?

BOP is een onafhankelijk onderzoeksplatform dat ieder pensioenfonds en pensioenuitvoerder in staat stelt om tegen relatief lage kosten een absolute beoordeling van zijn deelnemers te verkrijgen en dat ook te vergelijken met de andere pensioenfonds.

Het onderzoek –uitgevoerd door TNS NIPO– meet de verschillende aspecten van communicatie en dienstverlening en de waardering daarvoor. Daarnaast geeft het inzicht in de mate van openstaan voor pensioeninformatie, loyaliteit, imago, vertrouwen en het draagvlak voor het collectieve systeem. Dit alles gemeten onder actieve deelnemers en pensioengerechtigden van het pensioenfonds.

Er is sprake van een unieke, uniforme aanpak waarvan de verwachting is dat veel pensioenfonds in Nederland hieraan gaan meedoen. Door de krachten te bundelen, zal op termijn een consistente meting van een aantal aspecten van de communicatie-activiteiten beschikbaar zijn. Ook kunnen de effecten daarvan worden vastgesteld. Elk deelnemend pensioenfonds ontvangt zijn eigen scorecard. Vergelijkingen van jaar tot jaar zijn dan ook mogelijk per pensioenfonds.

In het kader van kennisdeling stelt TNS NIPO als onafhankelijke partij in overleg met de stuurgroep van BOP –bestaande uit vertegenwoordigers van de deelnemende pensioenfonds en pensioenuitvoerders– geanonimiseerde, geaggregeerde informatie via eigen publicaties beschikbaar aan de pensioensector. Zo snijdt het mes aan twee kanten.

Eindstand respons

Hieronder volgt een overzicht van het minimaal netto te behalen resultaat en de uiteindelijke respons die behaald is op 4 oktober jl. TNS NIPO heeft op basis van de gegevens van het Pensioenfonds zelf een steekproef getrokken.

Leeftijd	Netto te behalen resultaat	Respons
<i>Actieve deelnemers</i>		
21 - 40 jaar	150	196
41 - 54 jaar	150	238
55+ jaar	150	235
<i>Pensioengerechtigden</i>		
> 65 jaar	200	272

Doordat de minimaal vereiste netto respons is behaald, zijn de aantallen

aangehouden voor de verwerking van de resultaten.

Populatiegegevens

Op basis van de relevante populatie gegevens van het fonds van de actieve deelnemers en de pensioengerechtigden zijn de resultaten herwogen.

Resultaten

Naar aanleiding van de respons heeft het fonds vier scorecards van het BOP onderzoek 2015 ontvangen. Drie scorecards van de actieve deelnemers, te weten:

- op totaal niveau,
- naar leeftijd en
- naar openstaan

Daarnaast heeft het fonds één scorecard ontvangen van de pensioengerechtigden. Op basis van deze scorecards is inzicht verkregen in de volgende elementen.

1. Tevredenheid
2. Vertrouwen
3. Draagvlak
4. Imago
5. Openstaan voor pensioeninformatie
6. Tevredenheid informatie(middelen)

Hieronder wordt kort ingegaan op deze specifieke elementen.

Tevredenheid

1

Actieve deelnemers:

- Tevredenheid gemiddeld; laagste score op financiële resultaten, maar dit heeft ook relatief minder impact op tevredenheid. Het intensiveren van de activiteiten op dit punt zal de tevredenheid niet gelijk doen stijgen. Het gaat hierbij vooral om de perceptie van de medewerker/deelnemer.
- Jongeren zijn minder tevreden dan ouderen.

Tevredenheid bij medewerkers kan vooral worden verhoogd op punten als:

- Kwaliteit van de dienstverlening: huidige score 7,0.
- Kwaliteit van de pensioenregeling: huidige score 7,0.

Pensioengerechtigden:

- Tevredenheid iets lager dan specifieke benchmark; laagste score op financiële resultaten, maar dit heeft relatief minder impact op de tevredenheid. Het intensiveren van de activiteiten op dit punt zal de tevredenheid niet gelijk doen stijgen. Het gaat hierbij vooral om de perceptie van de pensioengerechtigde.

Tevredenheid bij pensioengerechtigden kan vooral worden verhoogd op punten als:

- Kwaliteit van de dienstverlening: huidige score 7,7.
- Kwaliteit van de pensioenregeling: huidige score 7,6.

Vertrouwen

2

Actieve deelnemers:

- De mate van vertrouwen in het eigen pensioenfonds is hoger ten opzichte van het vertrouwen in het Nederlandse pensioenstelsel.
- Bovengenoemd vertrouwen in het eigen pensioenfonds is gelijk aan benchmark.
- De jongeren hebben minder vertrouwen in pensioenstelsel, meer in het eigen pensioenfonds, maar minder dan ouderen.

Draagvlak

3

Het draagvlak voor het collectieve systeem is redelijk gelijk aan de (specifieke) benchmark.

Imago

4

Actieve deelnemers:

Het imago van het pensioenfonds gelijk aan de specifieke benchmark.

Pensioengerechtigden:

- Het imago van het pensioenfonds gelijk aan de specifieke benchmark.
- Pensioengerechtigden van Pensioenfonds TNO voelen zich meer thuis bij het eigen pensioenfonds dan de pensioengerechtigden van de overige ondernemingspensioenfondsen.

Algemeen:

Het imago onder jongere leeftijdsgroepen is minder goed dan onder oudere leeftijdsgroepen. Jongeren zijn minder loyaal, hebben minder handelingsperspectief en kunnen minder makkelijk de informatie vinden.

Openstaan voor pensioeninformatie

5

De deelnemers van Pensioenfonds TNO staan minder open voor pensioen dan de deelnemers bij andere ondernemingspensioenfondsen.

- Deelnemers die minder openstaan voor het pensioen zijn minder tevreden en voelen zich minder verantwoordelijk.

- Jongeren staan minder open dan ouderen; voelen zich echter net zo verantwoordelijk als de ouderen.

Er is een beter imago onder deelnemers die openstaan voor pensioen, hetgeen niet geldt voor het draagvlak (behalve verplicht pensioen opbouwen).

Tevredenheid informatie(middelen)

6

Actieve deelnemers:

Uit de score blijkt een gemiddelde tevredenheid. Het laagst wordt gescoord voor het e-mail contact. Het verbeteren van het e-mail contact heeft echter een relatief lage impact op mate van tevredenheid. De jongeren zijn echter binnen deze groep minder tevreden over de informatievoorziening.

Pensioengerechtigden:

De pensioengerechtigden zijn tevreden over informatievoorziening, maar uit de score blijkt wel dat deze lager uitvalt dan de benchmark.

Uit de gehele enquête blijkt nog verder:

Meer dan de helft van de actieve pensioendeelnemers heeft behoefte aan een jaarlijkse pensioen-check. Ook bestaat er behoefte aan een pensioenspecialist bij de werkgever en een minicursus pensioen.

TNS NIPO: 'Op zich is dit heuglijk nieuws. Er blijkt dus wel degelijk animo te zijn om met je pensioen bezig te zijn en de eigen pensioensituatie jaarlijks te checken.'

Brede interesse in jaarlijkse pensioen-check

Opvallend is dat de behoefte aan een jaarlijkse pensioen-check onder de jongerengroep net zo groot is als onder de midden- en ouderengroep. Deze nieuwe mogelijkheid om de communicatie over het pensioen te verbeteren, spreekt dus jong en oud aan. Wat ook opvalt, is dat een jaarlijkse pensioen-check zowel deelnemers aanspreekt die al openstaan voor pensioeninformatie als deelnemers die daar minder voor openstaan. Onder deze laatste groep blijkt toch gemiddeld bijna de helft interesse te hebben. Onder de groep die al openstaat voor pensioeninformatie, is deze interesse nog groter. Twee op de drie blijkt er behoefte aan te hebben.

Eén derde van de pensioendeelnemers zegt interesse te hebben in een mini-cursus pensioen en/of aan een pensioenspecialist bij de werkgever. Slechts één op de vijf deelnemers heeft interesse in een pensioen-app.

Pensioengerechtigden stellen prijs op e-mailalerts

Volgens de pensioengerechtigden kan de communicatie over pensioenen worden verbeterd door (meer) gebruik te maken van digitale communicatie. Hierbij denkt men vooral aan e-mailalerts.

Gemiddeld één op de drie pensioengerechtigden stelt prijs op het ontvangen van e-mailalerts van het eigen pensioenfonds. Eén op de vijf deelnemers wil dat zijn pensioenfonds in het algemeen meer gebruik maakt van digitale communicatie. Eén op de tien pensioengerechtigden toont interesse in een pensioen-app.

Conclusie

Uit de resultaten blijkt dat onze scores over het algemeen niet veel afwijken van de resultaten van de overige ondernemingsfondsen die hebben meegedaan aan dit onderzoek. Hier en daar zie je wel enkele bijzondere verschillen. Zo staan onze deelnemers minder open voor pensioeninformatie dan de deelnemers bij de overige fondsen, maar

voelen pensioengerechtigden zich meer thuis dan de pensioengerechtigden bij de andere ondernemingspensioenfondsen. Daarnaast hebben onze deelnemers en pensioengerechtigden een groter vertrouwen in het eigen pensioenfonds dan in het pensioenstelsel. Dit is wel gelijk aan wat de benchmark laat zien.

Aan de kant van de informatiemiddelen zien we wel een paar opvallende zaken. Zo wordt het e-mailcontact niet goed gewaardeerd. Het verbeteren van dit informatiemiddel zal echter niet direct leiden tot een grotere tevredenheid over de informatiemiddelen. Informatiemiddelen die wel de tevredenheid kunnen verhogen zijn de pensioenkrant, de informatieve brochures over specifieke onderwerpen en de (persoonlijke) brieven.

De uitkomsten van het onderzoek maken helder op welke punten pensioencommunicatie nog verder kan worden verbeterd. Op welke wijze de pensioen-check, mini-cursus of e-mailalerts precies moeten worden vormgegeven, is niet verder onderzocht. Dit zal nader moeten worden bekeken.

Overleden pensioengerechtigden

Naam	Woonplaats	Leeftijd	Naam	Woonplaats	Leeftijd
Juni 2015			Oktober 2015		
Mw. A.D. Blink	's-Gravenhage	90	Mw. M.P. Bree-van Duijkeren	Slidrecht	79
Mw. A.F. de Vries	's-Gravenhage	73	Mw. R. Veeren-van den Berg	Zoetermeer	67
J. Luitjes	Bennekom	98	W.F. Versteeg	Leersum	84
M. Cornelisse	Achterveld	80	H.C.M. Dams	Boxtel	90
J. Hovestrijdt	Den Burg	90	W. Wien	Wageningen	89
A. Mugge	Leiden	77	N. de Brieder	Nieuwerkerk ad IJssel	83
Mw. F.A. Verbeek-Schippers	Driebergen	81	Mw. C.F. Barend	's-Gravenhage	72
J. van Suijdam	Rijswijk	79	J.H. Janssen	Monster	89
I. Boxma	Neunen	92	L. Bos	Amersfoort	87
J.H. Görtz	Bennekom	84	Mw. A.C.G. van Loon	Vlaardingen	89
A. Kemper	Amsterdam	79	E. Ruijs	's-Gravenhage	89
L.C.J. Verburgh	Vlaardingen	95	Mw. A.F. van Oosterhoudt-den Braber	's-Gravenhage	83
A.J. Esselink	Odijk	82	Mw. M.J.H. Verhoeckx-Wiertz	Vlijmen	90
Mw. H.P. Segaar-Olivier	Leiden	74	Mw. E.C. Roggeveen-Koning	Voorhout	83
Mw. J.D. Hueber-Jonkman	's-Gravenhage	70	Mw. M.P. Bree-van Duijkeren	Slidrecht	79
Mw. H.M.C. de Zeeuw-de Groot	Nunspeet	67	Mw. M. van Leeuwen-Smittenaar	Pijnacker	89
Mw. J. van Riel- de Rijk	Reeuwijk	91	Mw. M.C. Dahmen-Meijer	Houten	74
Mw. L.M. Garos- van den Berg	Rijswijk	90	Mw. C.M.E. van Woensel-Alsemgeest	's-Gravenhage	81
Mw. F.J. Arnold-Rinzema	Groningen	93	Mw. H.E. Fraase Storm-van de Werken	Waddinxveen	95
Mw. K.L. Rijdsdijk-Dür	Rijswijk	93	November 2015		
Mw. A.C.S. Steinz	Doorn	80	Mw. G.F. La Vos	Zeist	61
Mw. F.A. Verbeek-Schippers	Utrecht	81	A.N. Bruinsma	Arnhem	93
Mw. G. Vermeer-de Koe	Rijswijk	81	R.H. van Dodeweerd	Enschede	83
Mw. J.A. van Es-Baas	Tholen	85	P. B. Roest	Soest	87
Juli 2015			J.M.A. Janssen	Wageningen	69
J.E. Brinkert	Capelle ad IJssel	93	E. Dekker	Bilthoven	93
Mw. M.S. Verhoog	Delft	71	P.H. Hendriks	Oosterbeek	89
W. van der Hoek	Zeist	84	J.A. Nagtegaal	Ermelo	78
J.N.J. van Melzen	Zoetermeer	85	Mw. W. Copper-Quirijns	Maastricht	92
C.C. Smit	Drachten	81	A.A. van den Heuvel	Rijswijk	73
T.A.J. Wubben	Delft	84	H. van Zutphen	Frankrijk	78
T. de Graaf	Hardinxveld-Giessendam	93	Mw. F.V. Kruyt-Vester	Haarlem	86
Mw. E.C. Schreiber-Koster	Ede	90	Mw. A. Marijnus-Donker	Hellevoetsluis	85
P.C. Kreijger	Rijswijk	91	Mw. L. van Hunen	Rijswijk	82
J. Slagman	Nieuwegein	73	Mw. B.J.J. Hollander-Koedood	Vlissingen	91
Mw. H. Alberts-van Holten	Nieuwe Tonge	80	Mw. M.M. Schijf-Boot	Apeldoorn	95
Mw. H.G.A. Streeder	Noordwijk	80	Mw. R. Croes-Höner	Nijmegen	85
D.W. van Bekkum	Rotterdam	89	Mw. E.D. Dros-Westveer	Utrecht	87
J.W. van Wingen	Leiden	84	Mw. A.W. Wicherts	Lelystad	80
Mw. M. Veltmeijer	Zoetermeer	85	Mw. A.M. ter Haar-Muller	Amsterdam	86
Mw. J.A.M. van Dijk-Schaap	Neunen	84	Mw. E.M. Swaan-Middelburg	Amstelveen	78
Mw. M.M.H. Berecz	Zierikzee	75	December 2015		
Mw. H. Alberts-van Holten	Nieuwe Tonge	80	W.J.H. Berden	Cadier en Keer	92
Mw. A. van Kuijk-Pel	Vleuten	91	J. Broerse	Schagen	80
Mw. J.C.T. Ruiter-Hollenberg	Odijk	88	A. van Asselt	Bavel	78
Mw. M.J. Veldhuizen-van Doodewaard	Bennekom	88	Mw. C. Orders- van Dijk	Driebergen	94
Mw. E.M. van den Heuvel	Breugel	65	C.P.W. Boeder	Noordwijk	74
Augustus 2015			P.P.J. Leijendekkers	Rijswijk	73
G. de Jonge	Leiden	70	Mw. P. den Boer-den Ouden	Krimpen ad IJssel	91
J.L. Remmerswaal	Emmen	88	J.G. Heijnen	Delft	86
R. Hoesbergen	Oirsbeek	89	A. de Jong	Andelst	86
Mw. M. Kriesch	Ridderkerk	73	Mw. S.G. Swama	Dronten	91
Mw. S. van Vliet-van Vlieten de Blom	Ede	94	A. Van der Velden	Delft	75
Mw. M.T. Neeleman-van Veen	Delfgauw	86	Mw. S.C. van Velden-Feenstra	Amsterdam	88
Mw. J.E.L. Gerbrandij-de Fouw	's-Gravenhage	77	Mw. M.A.J. Pelckmans-Smulders	Loon op Zand	83
September 2015			Mw. L.D. Mullink-van Duijvendijk	's-Gravenhage	80
H.N. Stein	Deventer	86	Mw. C.C.M. Langeveld	Oudeschild	74
A. Ramaker	's-Gravenhage	68	G.J. de Vries	Lelystad	89
M.J. Stok	Delft	82			
H.A. Geerars	Haarlem	80			
L.J. Wevers	's-Gravensande	76			
B.C. Hartogh	Delft	82			
J.C. Liedorp	Delft	88			
Mw. G.J. Vergeer-de Goeij	Doetinchem	81			
Mw. C. van Soest-'t Hooft	Wormer	90			
Mw. C.J.P. van den Heuvel-Rijnbeek	Den Hoorn	84			
Mw. M. Klinkert-Bekker	Waddinxveen	94			

Kort nieuws

Bestuursleden

Pensioenfonds TNO heeft drie nieuwe Bestuursleden. Lees over hun plannen op de pagina's 4, 5 en 6.

Pensioenakkoord

Wat zijn de gevolgen van het pensioenakkoord voor u en voor uw pensioen? Uitgebreide informatie vindt u op de pagina's 12, 13 en 14.

Klanttevredenheidsonderzoek

Wat vindt u van uw pensioenfonds? De resultaten van het klanttevredenheidsonderzoek zijn bekend. Lees meer op de pagina's 16, 17 en 18.

Wanneer wordt uw pensioen uitbetaald in 2016?

Uw pensioen wordt op de 23ste van elke maand op uw rekening bijgeschreven. Dat gebeurt in de loop van de dag. Valt de 23ste in een weekend, dan is de betaling op de vrijdag ervoor. In 2016 is dat als volgt: 23 februari, 23 maart, 22 april, 23 mei, 23 juni, 22 juli, 23 augustus, 23 september, 21 oktober, 23 november en 20 december.

Ontvangt u pensioen in het buitenland, dan duurt het langer voordat uw pensioen op uw rekening is bijgeschreven. De bedoeling is: vóór het einde van de maand, of bij een kwartaalbetaling: aan het einde van het kwartaal (maart, juni, september en december).

Hoe ziet mijn pensioen er uit?

Vóór 1 juli aanstaande ontvangt u van Pensioenfonds TNO het Uniform Pensioenoverzicht (UPO). In dit overzicht zie u hoeveel pensioen u ontvangt en hoeveel pensioen er is geregeld voor uw partner en/of kinderen als u komt te overlijden.

Handig overzicht van uw pensioenregeling? Pensioen 1-2-3!

Hoe zit de pensioenregeling van Pensioenfonds TNO ook weer in elkaar? Pensioenreglementen zijn vaak ingewikkelde, juridische documenten. Toch is het belangrijk dat u weet hoe uw pensioenregeling werkt en welke keuzemogelijkheden er zijn binnen uw regeling. Daarom heeft de pensioensector een nieuw middel ontwikkeld: Pensioen 1-2-3. Pensioen 1-2-3 bestaat uit 3 lagen. In de eerste laag leest u in vijf minuten de belangrijkste informatie over uw pensioenregeling. In laag 2 vindt u meer informatie over alle onderwerpen in laag 1. Tot slot vindt u in laag 3 juridische en beleidsmatige informatie van TNO. De website van het pensioenfonds (www.pensioenfondstno.nl) heeft deze gelaagdheid ook. Het logo van Pensioen 1-2-3 geeft aan in welke laag u zit.

Regel uw pensioenzaken zelf!

Pensioenfonds TNO heeft een nieuwe website, boordevol informatie over uw pensioenregeling. Om het nog mooier te maken, heeft het fonds ook een beveiligd deel van de website voor u ingericht. Als u inlogt met uw DigiD, ziet u uw eigen pensioencijfers, kunt u uw UPO digitaal bekijken en kunt u snel en eenvoudig administratieve zaken rond uw pensioen regelen. Daar kunt u het fonds bijvoorbeeld laten weten dat u uw persoonlijke pensioeninformatie graag digitaal wilt ontvangen. U ontvangt hierover eerder ook een brief.

Nieuw! Life&Pension als digitaal magazine

Voor de medewerkers van alle bij TNO aangesloten ondernemingen is Life&Pension deze keer voor het eerst in een nieuwe vorm verschenen, namelijk als digitaal magazine. Nieuwsgierig? Kijk dan op de website van het fonds. In de nieuwsrubriek verwijzen we naar het nieuwe magazine.

Stichting Pensioenfonds TNO
Laan van Zuid Hoorn 165
2289 DD Rijswijk
Postbus 7018
2280 KA Rijswijk

Telefoon: 070 4138602
Telefax: 070 4138620
E-mail: info@sp.tno.nl
Website: www.pensioenfondstno.nl
Pensioenuitvoering AZL N.V.